

Koulujen erilaiset käytännöt maahanmuuttotaustaisten oppilaiden koulupolulla - KIEPPI-toimenpideohjelman loppuraportti

6.5 Oppimisen tuen saamista haastaa maahanmuuttotaustaisilla oppilailla useampi tekijä

Keskeisiä tuloksia

- Oppimisen tuen toimintatavat ja toteuttamismahdollisuudet vaihtelevat, minkä vuoksi oppilaat eivät saa tarvitsemaansa tukea yhdenvertaisesti.
- Henkilöstö- ja aikaresurssia tarvitaan lisää, jotta valmistavaa opetusta että perusopetukseen siirtymistä voidaan tukea paremmin.
- Oikea-aikainen ja yksilöllisiin tarpeisiin vastaava tuki edellyttää henkilöstöltä osaamista ja yhteisiä toimintamalleja, jotta tuen tarpeet tunnistetaan varhain eikä kehittyvä opetuskielen taito muodostu tuen saamisen esteeksi.

Kaikilla opetuksen järjestäjillä ei ole määriteltyjä toimintatapoja ja vastuita oppimisen tukeen, kuten myöhään maahan tulleiden oppilaiden tukeen. Rehtorien näkemykset oppimisen tuen toteuttamisen mahdollisuuksista vaihtelevat. Lähes kaikki rehtorit pitävät valmistavasta opetuksesta perusopetukseen siirtyvän oppilaan monipuolista oppimisen tukea tärkeänä, mutta osassa kouluista siihen on huonot mahdollisuudet. Toisaalta rehtoreiden mukaan erilaiset oppimisen tuen keinot, kuten opetushenkilöstön yhteistyö, tukiopetus ja henkilöstön pysyvyys, ovat hyvin toteuttavissa. Tukiopetuksen toteuttamisen helppous jakaa rehtoreiden näkemyksiä: tukiopetusta voidaan tarjota, mutta oppilaiden ei ole aina mahdollista osallistua siihen koulun jälkeen esimerkiksi koulukuljetusten tai oman äidinkielen opetuksen tuntien takia. Sama ongelma liittyy läksykerhoihin ja muihin oppimista tukeviin kerhoihin, vaikka niitäkin pidetään tärkeinä.⁶

Saatavilla olevat resurssit eivät vastaa oppimisen tuen tarpeita. Opetuksen järjestäjien, rehtoreiden ja valmistavan opetuksen opettajien mukaan nykyresurssit eivät ole riittäviä siihen, että oppilaiden riittävästä tuesta pystytään huolehtimaan valmistavassa opetuksessa. Lisäresursseja tarvitaan opetuksen järjestäjien ja rehtoreiden mukaan esimerkiksi oman äidinkielen ja valmistavan opetuksen oppilaiden tuen tarpeiden tukemiseen.² Suurin osa opettajista kokee myös valmistavasta opetuksesta siirtyneiden oppilaiden kielellisen tukemisen resurssit koulussa riittämättömiksi³. Sekä rehtorien että opettajien mukaan riittävät aikaresurssit ovat oppimisen tuen keskeinen edellytys, mutta niiden turvaaminen on vaikeaa, eikä opettaja- ja ohjaajaresurssi vastaa tarpeita^{2,6}. Opettajat toivovat myös oppimisen tuen lisäämistä esimerkiksi oman äidinkielen opetuksen laadun kehittämiseksi².

Suurin osa opetushenkilöstä ottaa opetuksessaan huomioon maahanmuuttotaustaisten oppilaiden tilanteen useita kertoja viikossa. Monet heistä luovat viikoittain oppilaille useita vuorovaikutustilanteita opetuskieltä

äidinkielenään puhuvien kanssa. Opettajat myös pitävät puheessa pidempiä taukoja, jotta maahanmuuttotautaisilla oppilailla on aikaa vastata kysymyksiin. Suurin osa heistä käyttää viikoittain visuaalista tukea kielellisen aineksen lisänä sekä antaa suullisia ja kirjallisia ohjeita tehtävien suorittamiseen. Toisaalta osa opettajista ei koskaan toimi näin. He eivät esimerkiksi hyödynnä maahanmuuttotautaisien oppilaiden aiempia kokemuksia tai tietoja opetuksessa tai tue oppilaita opetuskielen käyttämisessä. Moni opettaja ei käytä keskeisten käsitteiden sanastoja tai tekstejä, joista oppilaalle on korostettu tärkeimmät tiedot.³

Koulujen opetushenkilöstöllä on oltava osaamista ja resursseja yksilöllisten kielellisten tarpeiden tunnistamiseen ja vastaamiseen⁷. Esimerkiksi valmistavasta opetuksesta perusopetukseen siirtyvä oppilas tarvitsee vielä pitkään tukea opiskelukielen ja erityisesti tiedonalojen kielen oppimiseen². Oppimisen ja koulunkäynnin tuen uudistuksessa opetuskielen tukiopetus velvoittaa opetuksen järjestäjiä huomioimaan oppilaiden opetuskielen taidon tason aiempaa perusteellisemmin: oppilailla, joilla ei ole riittävästi opetuskielen taitoa perusopetuksen oppimäärän suorittamiseksi, on oikeus opetuskielen tukiopetukseen. Uudistuksen käytännön toteutusta varten on tärkeää huomioida aiemmin esille tullut opettajien suuri täydennyskoulutustarve erilaisiin oppimisen tuen tarpeisiin (ks. lisää luku 4.5), kuten taidoiltaan heikkojen oppilaiden tukemiseen sekä traumaperäisten haasteiden ja oppimisvaikeuksien tunnistamiseen^{2,3,6}. Täydennyskoulutuksen lisäksi KIEPPI-toimenpideohjelman ohjausryhmä suosittelee kehittämään toimintamalleja, jotka tukevat maahanmuuttotautaisien oppilaiden oppimisvaikeuksien tunnistamista mahdollisimman aikaisin (ks. liite 2).

Maahanmuuttotautaisien oppilaiden oppimisen tukeen liittyy epätietoisuutta tai virheellistä tietoa. Esimerkiksi valmistavan opetuksen oppilaalle pitää tuen tarpeen selvityksessä antaa sitä hänelle parhaiten soveltuvalla tavalla²⁰. Tästä oikeudesta huolimatta kouluissa on havaittu eriarvoistavia linjauksia, jotka ovat estäneet maahanmuuttotautaisien oppilaiden mahdollisuuden päästä opiskeluhoollon palveluihin. Oppilaita ei ole otettu esimerkiksi tutkimuksiin kehittyvän kielitaidon takia, koska tulkin on ajateltu vaikuttavan diagnoosiin tai erityisopettajan tuki on voitu kieltää valmistavan opetuksen aikana.⁶ Osa valmistavan opetuksen opettajista ei tee arjessa yhteistyötä erityisopettajan kanssa, koska valmistavassa opetuksessa ei ole ollut mahdollista hyödyntää erityisopetusta².